
Ljubomir BERBEROVIĆ ¹

«Atlas XX vijeka» - domaći izdavački poduhvat stoljeća

"20th Century Atlas" The Most Important Achievement Of Domestic Publishing In Century

Impozantan i nesvakidašnji konzorcijum svjetskih novinskih kuća, pod zajedničkim nazivom «World Media Network» sa sjedištem u Parizu, proizveo je ediciju «Atlas XX vijeka». Ova nesvakidašnja publikacija, koristeći se najmodernijim sredstvima savremene žurnalistike i grafike, predstavlja zbivanja u svim sektorima života, najvažnije i najupadljivije ljude i događaje tokom najburnijih sto godina, koje je čovječanstvo preturilo preko glave. Na osnovi koncepcija tročlanog tima (Bertrand Pecquerie, Dijana Sulić i Weronika Zarachowicz), dvanaest autora i pet dizajnera stvara seriju mapa koje su u vidu podlistka (ili dodatka) objavljivane u devet renomiranih svjetskih dnevnih listova. Javnost je dočekala mape sa primjetnim interesovanjem i nastaje cjelovit «Atlas XX vijeka». Prošle godine je, zahvaljujući inicijativi sarajevskih preduzeća i institucija («T&T concept», «Datacom», Udruženje «Obrazovanje gradi BiH»), pokrenut rad na domaćem izdanju «Atlasa». Bosanskohercegovačka verzija je dovršena tokom 2001. godine i štampana (Blicdruk d.o.o., Sarajevo) krajem januara 2002.

Atlas XX vijeka je (ne računajući kratke predgovore i uvodni tekst dr Dijane Sulić) zbirka 47 mapa koje na nekonvencionalan štamparsko-grafički način («infografika») prikazuju presjeke najznačajnijih aspekata života u proteklom stoljeću, od istorije i ekonomije, do nauke, kulture i sporta. Svaka od mapa obiluje informacijama, koje su sažete i originalno

¹ Dr. sci., akademik, redovni profesor na Prirodno – matematičkom fakultetu u Sarajevu

aranžirane. Pristup informacijama bitno je olakšan svrsishodnim vizuelnim rješenjima. Ilustracija je bogata, ali svedena na potrebnu mjeru. Mnogobrojni podaci (njih preko 7000 – procjenjuju nosioci projekta) većinom su stavljeni u originalne ilustrativne kontekste, čime je smanjena prijetnja zamora i dosade od golih riječi i brojeva. Ovakav metod izlaganja mogao bi da bude naročito privlačan za mlađe čitatelje. «Atlas XX vijeka» je svojevrsno enciklopedijsko djelo, koje se maksimalno udaljilo od enciklopedijskih stereotipova, zadržavajući još uvijek enciklopedijsku informativnost.

U «Atlasu» je na svojevrsan način dobila mjesto i činjenica sve proširenijih, sve raznolikijih i sve komplikovanijih oblika međunarodnog zločina. Posebno je stavljena pod lupu oblast protuzakonitih finansijskih transakcija. Jedna od mapa (pod naslovom «Novac kriminala») posvećena je raspodjeli najpoznatijih svjetskih tačaka korupcije i pranja novca. Mapa prikazuje crnu geografiju vodećih mafija i njihovih centara, sa mnoštvom drugih zanimljivih podataka o moćnom podzemlju proteklog stoljeća.

Nema sumnje da je «Atlasom XX vijeka» sarajevska i bosanskohercegovačka izdavačka djelatnost dosegla svjetske visine izdavačko-grafičke industrije. Atlas se može ocijeniti kao gotovo iznenađujuća afirmacija mogućnosti domaćeg izdavaštva i štamparstva. Projekat je za kratko vrijeme uspješno realizovan, i pored krupnih organizacijsko-menadžerskih i grafičko-tehničkih zahtjeva koje je postavljao. Dobijen je proizvod zavidnih kvaliteta. Bilo je u Sarajevu nesumnjivo vrijednih pojedinačnih izdavačkih poduhvata, ali ovakva knjiga, ovakav proizvod, koji u svakom pogledu zadovoljava najviše standarde u svojoj sferi, ipak nije bio ranije napravljen. Samo prvoklasni izdavački proizvodi imaju šansu na uspjeh. U naše vrijeme, u eri munjevitih ekspanzije elektroničkih komunikacija, knjiga pomalo gubi tlo pod nogama, tako da u izdavačkoj djelatnosti danas uspijevaju samo izuzetni projekti, superiorni prvo u zamisli i po sadržaju, a onda i po tehničkoj i tržišnoj realizaciji. Svjetska knjižna produkcija je postala jedan reducirani sektor, kojim prvenstveno upravlja bespoštedna kritika tržišta. Što se domaće proizvodnje tiče – situacija je slična. Uprkos naraslom broju izdavačkih i štamparskih preduzeća, izdavanje knjiga pretvara se u vrlo tegoban posao. Rentabilna knjiga – san izdavača – sve je veća rijetkost. «Atlas XX vijeka» je u isti mah i dovoljno osobita i dovoljno kvalitetna publikacija, pa se zato može sa optimističnim očekivanjima izložiti izboru i kritici potencijalnih korisnika.

Naši izdavači su imali na raspolaganju francuski tekst i grafička rješenja mapa. Od prevoda i redigovanja teksta, do adaptivne obrade mapa – pred njima je stajao veliki posao. Redakcija je imala naročito odgovoran zadatak, koji je zahtijevao ogroman intelektualni napor. Bilo je neophodno da se svaka mapa, svaka strana atlasa, takoreći svaka riječ u njemu, pažljivo razmotri. Publikacijama koje (ipak) imaju enciklopedijskih crta i ambicija nisu dozvoljene masovne greške u sadržaju i izvedbi, kakvih inače često ima čak i u udžbenicima, da «obične knjige» i ne pominjemo. Osnovno načelo u ovakvim poslovima mora biti – da nema beznačajnih sitnica u ovakvom projektu. Ako se bilo šta u enciklopediji zanemari kao nevažno – čitav projekat postaje nevažan. Uostalom, vrlo sličan je slučaj i sa kulturom, odnosno civilizacijom u cjelini, njihova pravila važe bez izuzetka ili nikako, po zakonu - sve ili ništa. Stoga je redakcijski posao u ovom primjeru podrazumijevao osobitu intelektualnu akribiju. O ishodu redakcijskih nastojanja čuće se više kada «Atlas» prođe kroz ruke čitalaca različite ekspertne orijentacije.

Uređivački odbor (sa Mehmedom Halilovićem na čelu) izbjegao je opasnost da ovaj egzemplarno internacionalni, globalni, kosmopolitski projekat optereti pečatima lokalnih znamenitosti i kolorita. U originalnoj verziji «Atlasa» su se u izvjesnoj (nevelikoj) mjeri osjećale određene kulturološko-patriotske pristranosti francuskih autora. Redakcija nipošto nije htjela radikalno intervenirati u osnovne ideje i rezultate originalnog modela, ali je osjetila potrebu da mjestimično umanjí očigledne subjektivnosti originala, koje su se najčešće očitovale u izboru pojedinih informacija. To je ostvareno diskretnim izmjenama, tako da je podvučen opštesvjetski karakter selekcije sadržaja.

Uredništvo, sastavljeno od eksperata za pojedine oblasti nauke i kulture, prihvatilo se uz punu zajedničku odgovornost malih operacija ažuriranja pojedinih mapa, tako da sarajevsko izdanje «Atlasa» sadrži odabrane inovacije u odnosu na originalni sadržaj. Original je, naime, unatoč naslovu, zapravo bio zaključen par godina prije isteka stoljeća čiju panoramu predstavlja. Hod istorije je brz, svjetska zbivanja ne čekaju i sam kraj XX vijeka donio je mnoge pomena vrijedne pojave i događaje. Njima je ustupljeno (nešto) prostora u bosanskohercegovačkoj verziji.

Možda će se u «Atlasu XX vijeka», sarajevsko izdanje, prije ili poslije pronaći manje ili više slabih mjesta, ali već po svom opštem izgledu, po dimenzijama menadžerskog, redakcijskog i tehničkog zamaha, «Atlas» je vjerovatno zaslužio posebno mjesto u našoj kulturnoj istoriji.